

*Эргашев Тўлқин Шокирович -
иқтисодиёт кафедраси стажёр-тадқиқотчиси, БухДУ*

ИЛМ-ФАН ВА АМАЛИЁТ ТИЗИМЛАРИ ИНТЕГРАЦИЯСИ АСОСИДА КАДРЛАР ТАЙЁРЛАШ МЕНЕЖМЕНТИНИНГ НАЗАРИЙ, МЕЪЁРИЙ-ҲУҚУҚИЙ ВА УСЛУБИЙ АСОСЛАРИ

Аннотация. Жаҳонда ривожланган мамлакатларнинг тараққиёт стратегияларини режалаштириш, ишлаб чиқиш, мувофиқлаштириш, бажарилаётган ишларни тартиблаш, назоратга олиш йўналишларини белгилаш вазифалари юқори нуфузли, рейтингли ва рақобатбардош ОТМлари ва ИТИларининг тажрибали в етук олимлари ҳамда илмий-тадқиқотчиларининг бевосита иштироклаир асосида амалга оширилади. Статистик маълумотлар таҳлили шуни кўрсатадики, жаҳон миқёсида муҳим аҳамиятга эга илм-фан янгиликлари ва инновацияларининг аксарият қисми, жумладан, ишлаб чиқариш амалиётига жорий этиладиган йирик лойиҳалар ва илмий янгиликлар ОТМ олимлари ва илмий-тадқиқотчилари фаолияти натижалари маҳсулидир.

Калит сўзлар: глобаллашув, рақобатбардош, мастер-класс, йўл харитаси, технопарк, форсайт, технологиялар трансфери, стартап, акселератор марказлар.

*Эргашев Тулкин Шокирович -
стажер-исследователь факультета экономики, БухГУ*

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ, ПРАВОВЫЕ И МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ УПРАВЛЕНИЯ ПОДГОТОВКОЙ ПЕРСОНАЛА НА ОСНОВЕ ИНТЕГРАЦИИ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИХ СИСТЕМ

Аннотация. Задачи планирования, разработки, согласования стратегий развития развитых стран мира, организации выполняемой работы, определения направления контроля выполняются при непосредственном участии опытных и зрелых ученых и исследователей высокопрестижных, рейтинговых и конкурентоспособных университетов и исследовательские институты. Анализ статистических данных показывает, что большинство важных научных инноваций и инноваций в мире, в том числе масштабные проекты и научные инновации, внедренные в производственную практику, являются результатом деятельности ученых и исследователей высшей школы.

Ключевые слова: глобализация, конкурентоспособность, мастер-класс, дорожная карта, технопарк, форсайт, трансфер технологий, стартап, акселераторные центры.

*Ergashev Tulkin Shokirovich -
research assistant at the faculty of economics, BSU*

THEORETICAL, LEGAL AND METHODOLOGICAL BASIS OF MANAGING PERSONNEL TRAINING BASED ON THE INTEGRATION OF SCIENTIFIC AND PRACTICAL SYSTEMS

Annotation. The tasks of planning, developing, coordinating development strategies of developed countries of the world, organizing the work performed, determining the direction of control are carried out with the direct participation of experienced and mature scientists and researchers of highly prestigious, rating and competitive universities and research institutes. Analysis of statistical data shows that most of the important scientific innovations and innovations in the world, including large-scale projects and scientific innovations introduced into industrial practice, are the result of the activities of scientists and researchers of higher education.

Keywords: globalization, competitiveness, master class, roadmap, technopark, foresight, technology transfer, start-up, accelerator centers.

Кириш. Глобаллашув, рақамли иқтисодиёт ва тезкор ахборот алмашинуви шароитларида ҳозирги замоннинг истиқболли йўналишлари талабларига жавоб бера оладиган кенг дунёқарашли, креатив фикрли, замонавий янги билим ва технологиялардан самарали фойдаланиш қобилиятига эга, ташаббускор, меҳнатсевар, масъулиятли, рақобатбардош юқори малакали кадрлар тайёрлашни бошқаришнинг сифати ва самарадорлигини ошириш олий таълим ва амалиёт тизимларининг ўзаро манфаатли интеграциясини амалга оширишнинг миссияси, стратегик йўналишга эга мақсадидир. Бунда интеграцияни тизимли равишда, яъни илмий-методологик асосланган ҳолда ташкил этиш ва амалга ошириш мақсадга мувофиқдир.

Ваҳоланки, олий таълим муассасаларининг ишлаб чиқариш амалиёти тизимлари – иш берувчи, буюртмачи ва истеъмолчи ташкилот ва корхоналар учун стратегик ҳамкорлик даражаси қанчалик аҳамиятли бўлса, иқтисодиёт тармоқ ва соҳалари, меҳнат бозорининг амалиёт тизимлари объектларининг ҳам ОТМлари учун муҳимлик даражаси шунчалик юқори бўлади.

Рақамли иқтисодиёт кадрлар тайёрлаш тизимининг янгича ёндашувларини ишлаб чиқишни талаб этади. Кадрлар тайёрлашни халқаро даражага олиб чиқишда ҳамом бир қатор муаммолар учраб турибти:

- келажакда рақамли иқтисодиётда рақобатбардош бўла оладиган сифатли кадр тайёрлаш муаммоси;

- профессор-ўқитувчиларнинг ёш чагаросининг юқорилиги яъни, ёш кадрларнинг камлиги;

- дарсларни янгича мазмунда, рақамли технологиялардан фойдаланган ҳолда дарс беришни ташкил этиш;

- корхона ва ташкилотлар билан амалиётнинг кенг жорий этилиши;

- ёш кадрларнинг ИТ технологияларидан фойдалана олиш қобилиятининг пастлиги ва бошқалар.

Мақоламизда биз бу муаммоларга ечим топишга ҳаракат қиламиз. ОТМлар даврий ислохотларга, иқтисодиёт тармоқлари ва соҳалари фаолиятидаги ўзгаришлар ва янгиланишларга бефарқ ҳолда кадрлар тайёрлашни давом эттирсалар, амалиёт тизимлари объектларининг ҳам ОТМлари тайёрлаётган юқори малакали кадрларга, муассасалардаги таълим сифатига, билимлар ва инновациялар яратилиш даражасига бефарқлиги кучаяди. Бундан ҳеч қайси томон, ОТМ ҳам, корхоналар ҳам ва битирувчилар ҳам манфаатдор эмас. Бундай ҳолда ОТМ рейтинги ва нуфузи тушиб кетади, корхоналарда инновациялар яратилмайди, замонавий технологиялар ишлаб чиқилмайди, иш унуми, корxonанинг маҳсулот ишлаб чиқариш (хизматлар кўрсатиш) ҳажми камаяди, ўз-ўзидан иқтисодий самарадорлик, рентабеллик даражаси пасаяди, энг ёмони, битирувчилар ҳам ўз мутахассисликлари бўйича ишга жойлаша олмайдилар[9]. Шуни эътиборга олиб, бу иккала ҳамкорлик объекти ўртасида ўзаро манфаатли интеграцион шартнома тузилиши, шартнома шартлари бажарилиши учун объектларда етарлича шароитлар яратилиши мақсадга мувофиқдир.

Шартномаларга мувофиқ корхоналарнинг ишлаб чиқариш амалиётида мавжуд ва вужудга келиши мумкин бўлган муаммоларни ОТМларига тақдим этилиши, ташкилот ва корхоналарда ОТМ филиалларини очиш ва мунтазам равишда фаолият кўрсатишини таъминлаш, ОТМларида мазкур соҳага йўналтирилган “мастер-класс”лар ўтказиш, талабаларда ишлаб чиқариш амалиётига қизиқиш уйғотиш, ташкилот ва корхоналарда талабаларнинг малакавий амалиётларини ўтказишни режалаштириш ва ташкил этиш, амалиётлар даврида талабаларга амалий билим, ўқув ва кўникмалар бериш масалалари, таълимнинг якуний босқичларида талабаларнинг битирув-малакавий ишлари, магистрлик диссертацияларига раҳбарлик ваколатига амалиёт тизимларининг тажрибали

мутахассисларини жалб этиш, сифатли бажирилиши мумкин бўлган вазифалар юзасидан хўжалик шартномалари тузиш масалалари, ОТМ профессор-ўқитувчиларининг корхона хизматчилари, мутахассислари ва ишчи ходимлари иштирокида долзарб мавзулар, дунёвий билимлар ва замонавий технологиялар, корхона ихтисосликлари йўналишида маърузалар ўқиш ҳамда семинар тренинглар ўтказишларида, корхона кадрлар малакасини ошириш ва хорижий тажрибага эга бўлишларида амалий ёрдам кўрсатиш каби масалалар режалаштирилади ва ҳал этилади.

Мақоланинг илмий янгиликлари қуйидагилардан иборат:

Мақолада олий таълим соҳасидаги кадрлар тайёрлаш масалалари чуқур таҳлил қилинган ва муаммолар юзасидан таклифлар берилган;

Рақамли иқтисодиёт шароитида кадрлар тайёрлаш жараёнини янгича босқичда ташкил этиш бўйича тавсиялар берилган;

Ишлаб чиқариш билан ҳамкорликда шартнома асосида малакали кадрлар тайёрлаш таҳлил қилинган;

Кадрлар тайёрлашда мамлакат эҳтиёжини ўрганган ҳолда керакли мутахассисликлар бўйича сифатли кадрлар тайёрлаш муаммолари ўрганилган;

Корхоналар билан ҳамкорликни кенгайтириш бўйича тавсиялар ишлаб чиқилган.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили. Сўнгги беш йилда Ўзбекистон Республикаси олий таълим ва меҳнат бозорининг амалиёт тизимларини ривожлантириш мақсадида жуда кўп меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинди. Шу жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори[1]да олий таълим тизимини келгусида янада такомиллаштириш ва комплекс ривожлантириш бўйича энг муҳим вазифалар қаторига олий маълумотли мутахассислар тайёрлашнинг мақсадли параметрларини шакллантириш, олий таълим муассасаларида ўқитиш йўналишлари ва мутахассисликларини истиқболда минтақалар ва иқтисодиёт тармоқларини комплекс ривожлантириш, амалга ошириладиган ҳудудий ва тармоқ дастурларининг талабларини инобатга олган ҳолда оптимallasштириш вазифаси кўйилди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори[2]да эса республикамиз ҳудудларини ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш учун замон талабларига жавоб берадиган юқори малакали кадрларни ўз вақтида зарур ихтисосликлар бўйича иқтисодиёт соҳалари ва тармоқлари эҳтиёжидан келиб чиққан ҳолда тайёрлаш, олий таълим мазмунини бевосита корхоналар, муассасалардаги

техника, технология, ишлаб чиқариш муносабатларига ҳамда истиқболли ривожланиш дастурларига мувофиқ шакллантириш, кадрларни эгаллаган касби ва мутахассислиги бўйича ишга жойлаштиришга доир қатор долзарб масалалар тўлиқ ечимини топмаганлиги кўрсатиб ўтилган[8].

Шунингдек, мазкур меъёрий ҳужжатда иқтисодиёт тармоқ ва соҳаларининг истиқболда кадрлар тайёрлашга буюртмаларини шакллантириш, битирувчиларга қўйиладиган малакавий талабларни ишлаб чиқиш, тармоққа зарур бўлган мутахассисларни тайёрлаш сифатини таъминлаш жараёнидаги иштироки талабга жавоб бераётганлиги, олий таълим дастурларининг ўзгарувчан меҳнат бозори талабларига ҳамоҳанглигини таъминлаш учун иш берувчилар томонидан тизимли ишлар амалга оширилмаётганлиги таъкидланган.

Бундан ташқари, юртимизда олий таълим – илм-фан – ишлаб чиқариш ўртасида узилишлар мавжудлиги, интеграция таъминланмаганлиги, илмий-тадқиқот институтлари олий таълимда кадрлар тайёрлаш жараёнига зарур даражада жалб этилмаганлиги, уларда илмий изланишлар иқтисодиёт соҳаларининг реал эҳтиёжларидан келиб чиқмасдан амалга оширилаётганлиги, олий малакали илмий ва илмий-педагог кадрларнинг тизимли тайёрланмаслиги олий таълим муассасаларининг илмий салоҳиятининг пасайишига олиб келаётганлиги кўрсатиб берилган. Мазкур қарорда олий маълумотли мутахассисларни тайёрлаш сифатини оширишда иқтисодиёт соҳалари ва тармоқларининг иштирокини янада кенгайтириш орқали республика олий таълим тизимида юқори малакали рақобатбардош кадрлар тайёрлашнинг мазмунини мамлакатнинг ижтимоий-иқтисодий тараққиёти истиқболлари, жамият эҳтиёжлари, илм-фан, маданият, техника ва технологияларнинг замонавий ютуқларидан келиб чиққан ҳолда тубдан такомиллаштириш мақсадида[10]:

- ишлаб чиқариш корхоналари ва ташкилотларининг мутахассислар тайёрлаш сифатига бўлган талабларини бевосита таълим мазмунини шакллантириш билан шуғулланадиган олий таълим муассасалари профиль кафедраларининг профессор-ўқитувчилари томонидан тизимли ўрганиб борилишини ташкил этиш мақсадида стажировкалар жорий қилиш;

- олий таълим муассасаларининг тегишли таълим йўналишлари бўйича ҳар бир талабасининг 2-курсдан бошлаб тегишли тармоқ (соҳа)нинг муайян ташкилотлари ва корхоналарида малакавий амалиётлари тизимли равишда ўтказилишини, шунингдек уларнинг

амалий машғулотларини бевосита ишлаб чиқаришда ташкиллаштириш ҳамда битирувчиларни ишга жойлаштириш бўйича аниқ чоралар кўриш;

- ишлаб чиқариш, илм-фан ва таълим ўртасида интеграцияни чуқурлаштириш учун комплекслар таркибидаги вазирликлар ва идораларга қарашли тармоқлар (соҳалар)ни илмий-техник ривожлантириш йўналишлари муаммоларига бағишланган мавзулар базасини шакллантириш ҳамда бу муаммоларни олий таълим муассасалари билан хўжалик шартномалари тузган ҳолда ҳал этишга уларнинг илмий салоҳиятини, айниқса, ёш олимлар ва тадқиқотчиларни тизимли тарзда жалб этиш вазифалари белгиланди [7].

Ҳозирги кунга келиб кўпгина таълим муассасалари мобил таълимни таклиф қилмоқда, кўпчилик одамлар ушбу таклифни қабул қилишмоқда. Мобил электрон таълимдан олинган даромадлар 2020 йил охирига келиб 38 млрд. АҚШ доллардан ошиши кутилмоқда [11].

Ривожланган мамлакатлар рақамли платформа ва янги технологиялардан ўзларининг таълим жараёнида фойдаланиш даражаси юқори. Ҳозирги кунда таълимда технологиялардан энг кўп фойдаланадиган мамлакатларга АҚШ, Хитой, Хиндистон, Индонезия ва Жанубий Корея мисол бўла олади.

Таълим хизматлари бозори амалий таҳлиллар негизида назарий ва фундаментал тадқиқотлар ётади. Бунда хорижий ҳамда мамлакатимиз етук олим ва мутахассисларнинг ушбу соҳа ривожланишига қўшган ҳиссалари ва илмий фикрлари муҳим ҳисобланади.

Маҳаллий олимлардан А.Х. Эшбаевнинг фикрича “...таълим тизимининг фаолияти жараёнида вужудга келувчи ички ва ташқи иқтисодий муносабатлар унинг иқтисодий категория сифатидаги моҳиятини ифодалайди”[12], Б.С.Рябушкин: “Ўқув юртлари ходимлари жамиятнинг таълим хизматлари деб ном олган ўзига хос иқтисодий неъматларга бўлган эҳтиёжини қондиришади”[13], - деб ёзади.

Г.Н.Ахунова “Олий таълим муассасаларининг фаолияти таълим хизматлари кўрсатишнинг икки, яъни бир томондан, шахснинг олий маълумот олишга бўлган эҳтиёжини қондириш; иккинчи томондан, иқтисодиёт тармоқлари ва ижтимоий соҳа учун олий маълумотли кадрлар тайёрлаш нуқтаи назаридан туриб муҳокама этилади”[14] деб таъкидлайди.

Таҳлил ва натижалар. Рақамли таълим фаолияти АҚШ ва Европада кенг тарқалган. АҚШ ва Европа биргаликда рақамли таълим глобал бозорининг 70 фоизини қамраб олади. Осиё-Тинч океани минтақасида рақамли таъ-

лим бозори энг тез ривожланаётган соҳалардан бири бўлиб қолмоқда. Осиё-Тинч океани электрон таълим бозоридан тушадиган даромад ҳар йили 20 фоизга ўсиши кутилмоқда [15]. Олий таълим муассасаларига 2019/2020 ўқув йилига жами 138,1 минг киши талабалikka қабул қилинди, ушбу кўрсаткич ўтган йилнинг мос даврида 114,5 минг кишини ташкил этган бўлиб, 23,8 минг кишига, ёки 20,6 % га ошган. Худудлар бўйича олий таълим муассасаларига қабул кўрсаткичларининг юқорилиги бўйича Тошкент вилояти 140,3 %, Андижон 131,3 %, Тошкент шаҳри 130,3 %, Фарғона вилоятида 125,7 % кўрсаткич қайд этилган.

Олий таълим муассасаларида таълим сифатини таъминлаш борасида ўқув йили давомида амалга ошириладиган ҳаракатларнинг Намунавий режаси (йўл харитаси) [3] да:

- ўқиш билан амалиётни биргаликда олиб бориш, талабаларнинг бевосита ишлаб чиқаришда амалий машғулотларини ва малакавий амалиётларини ўтказишни ташкил этиш мақсадида олий таълим муассасасининг тегишли йўналишларини тармоқнинг муайян ташкилотига бириктириш ва ушбу жараёнларни назорат қилиш учун масъул ходимларни тайинлаш;

- ўқув материалларини корхоналарнинг истиқболли вазифалари ва муаммолари асосида янгилаш ва бойитиб бориш, ўқув жараёни шаклини тубдан янгилаш, фақатгина назарий билимлар бериш эмас, балки уни амалиётда юз бераётган ўзгаришлар, янгилинишлар билан ҳамбарчас боғлиқ ҳолда амалга оширишга эришиш чораларини кўриш;

- соҳадаги малакали ва тажрибали мутахассисларни олий таълим муассасалари ҳамда педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш курслари ўқув жараёнига жалб этиш;

- таълим жараёни сифати ва натижадорлигини ошириш, келгусида меҳнат бозори ривожланишини ҳисобга олган ҳолда мутахассислар ва илмий-техника кадрларини тайёрлашнинг истиқболли йўналишларини белгилаш;

- корхоналар раҳбарлари ва мутахассисларини битирувчиларнинг якуний давлат аттестацияларида иштирок этишини таъминлаш;

- таътиллар даврида талабаларнинг дам олишини ташкил этиш, уларни корхоналарда вақтинчалик иш билан таъминлаш;

- амалиёт ўташ жойида талабага масъул ходимни бириктириш, бунда бириктирилган ходим амалиётчи билан ишлаш кўникмасига эга бўлишини таъминлаш, ташкилотларда амалиётчидан унумли фойдаланишни йўлга қўйиш;

- амалиётчилар учун иш жойи ва амалиёт даврида фойдаланиш учун зарурий материаллар ажратилишини ташкил этиш;

- ўқув режада белгиланган ишлаб чиқариш ва малака амалиётларини ўташ даврида талабаларга амалиётчи мақомини бериш ва амалиёт даври давомида имконият доирасида иш ҳақи тўланадиган лавозимга ишга қабул қилиш;

- корхона ва ташкилотларда амалиётчи-га бириктирилган масъул ходимларни рағбатлантиришни йўлга қўйиш;

- олий таълим муассасалари талабалари иш жойларига дастлабки тақсимлашни битирувчи курс сўнгида эмас, балки мос равишда учинчи ва иккинчи курсда таҳсил олаётган даврда ўтказиш ва барча турдаги амалиётларни ишга йўлланма оладиган корхона, ташкилот ёки муассасада ўташни йўлга қўйиш;

- олий таълим муассасаларида илмий изланишлар олиб бораётган докторантларни, иқтидорли талаба-ёшларни соҳанинг илмий мавзулари билан шуғулланишга жалб этиш, тадқиқот ишлари учун ишлаб чиқариш корхоналари, илмий-тадқиқот ва лойиҳа институтларида тажриба-синов ишлари учун шароит яратиш, уларни моддий ва маънавий қўллаб-қувватлаш;

- таълим мазмунини соҳа истиқболидан келиб чиқиб белгилаш, уни илмий асосда узлуксиз янгилаб бориш, соҳада таълим-фан-ишлаб чиқариш интеграциясини таъминлаш ишларини ривожлантириш учун вазирлик ва идоралар ҳузурида Илмий-техник кенгашларни ташкил этиш ҳамда уларга шахсан соҳа раҳбарларининг ўзлари бошчилик қилишини таъминлаш вазифалари белгилаб берилди.

Булардан ташқари кун тартибига қўйилган муаммоларнинг долзарблик даражасининг юқорилигини эътиборга олиб, Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш Концепцияси” [4] тасдиқланиб, унда юртимиз иқтисодиёти ва нуфузини юксалтирувчи энг асосий омиллар қаторига кирувчи олий таълим муассасалари фаолиятини ривожлантиришга халақит берувчи муаммолар ва олий таълим тизимини тубдан ислоҳ қилиш вазифаларини белгилаб берилди.

Жумладан, олий таълим ва амалиёт тизимлари интеграцияси ривожланишига тўсқинлик қилувчи муаммолар сифатида юқори малакали кадрлар тайёрлаш борасида олий таълим тизими олдида бугунги кунда ўз ечимини кутаётган бир қатор долзарб муаммо ва камчиликлар сифатида олий таълим муассасалари ва кадрлар буюртмачилари билан ўзаро ҳамкорликда кадрлар тайёрлаш бўйича ишлар сама-

рали йўлга қўйилмаганлиги, иш берувчиларнинг олий таълим мазмунини шакллантиришдаги иштироки етарли эмаслиги, ишлаб чиқариш корхоналарида амалий машғулотлар самарали ташкил этилмаганлиги, тайёрланаётган мутахассисларнинг малакавий даражаси меҳнат бозорининг замонавий талабларига етарлича жавоб бераётганлиги таъкидланган.

Концепцияда узоқ истиқболдаги мақсадли вазибалардан келиб чиқиб, олий таълим тизимини ривожлантиришнинг 9 та устувор йўналиши белгилаб берилди. Улардан бешинчи устувор йўналиш сифатида юқори малакали мутахассислар тайёрлаш жараёнига кадрлар буюртмачиларини фаол жалб этиш кўрсатилди. Юқори малакали мутахассислар тайёрлаш жараёнига кадрлар буюртмачиларини фаол жалб этиш борасида қуйидаги вазибалар белгиланди[6]:

- ❖ таълим йўналишлари ва мутахассисликларининг ўзига хослигидан келиб чиқиб, ўқув режалари ва дастурлари мазмуни ҳамда мутахассислик фанлари бўйича соатлар тақсироти кадрлар буюртмачилари билан ҳамкорликда фан ва технологияларнинг сўнгги ютуқлари асосида шакллантириш;

- ❖ битирув-малакавий ишлар, магистрлик ва докторлик диссертациялари мавзуларини иқтисодийнинг реал сектори, шунингдек худудий (вилоят, туман, шаҳар, маҳалла, худудий объект) муаммолардан келиб чиқиб шакллантириш ҳамда мавзуларни тор қамровда чуқур тадқиқ қилишга ўтиш;

- ❖ олий таълим муассасалари ва ишлаб чиқариш корхоналари алоқаларини мустақамлаш ҳамда кластер усулида фаолият юритишини ташкил этиш;

- ❖ ишлаб чиқариш ривожланган худудлар ва иқтисодий зоналарда олий таълим муассасалари фаолиятини йўлга қўйиш;

- ❖ талабаларнинг тегишли соҳа бўйича ишлаб чиқариш корхоналари ва ташкилотларда таълим жараёнидан ташқари вақтда меҳнат фаолияти олиб боришларига шарт-шароит яратиш;

- ❖ илмий-техник буюртма ва грантларни амалга ошириш, ишлаб чиқаришда мавжуд муаммоларга янгича ечим топиш, тажрибали амалиётчиларни ўқув жараёнига фаол жалб қилиш, таълимда ишлаб чиқариш инфратузилмаси ва амалий мисоллардан кенг фойдаланиш каби йўналишларда олий таълим муассасаларининг ишлаб чиқариш корхоналари, ташкилотлар, илмий-тадқиқот муассасалари билан ўзаро манфаатли ҳамкорлигини таъминлаш;

- ❖ ишлаб чиқариш корхоналарида мутахассислик кафедралари филиаллари, олий таъ-

лим муассасалари ҳузурида ишлаб чиқариш корхоналари таркибий бўлинмаларини, технопарклар, бизнес инкубаторлар, коворкинг марказлари фаолиятини ташкил этиш, технологиялар трансферини амалга ошириш орқали таълимнинг ишлаб чиқариш билан самарали ҳамкорлигини рағбатлантириш;

- ❖ педагог ходимларнинг ишлаб чиқариш жараёнида малака ошириш тизимини жорий этиш, шунингдек ишлаб чиқаришда катта тажрибага эга, бироқ илмий даражаси бўлмаган мутахассисларни таълим жараёнига, жумладан таклиф этилган ва фахрий ўқитувчи сифатида жалб этишнинг таъсирчан механизмларини амалиётга татбиқ этиш, бунда ушбу мутахассисларни муайян соҳадаги стажига мувофиқ тегишли лавозимларга ишга қабул қилиш;

- ❖ ишлаб чиқариш корхоналарида дарс машғулотлари ва талабалар амалиётини самарали ташкил этиш тартибини такомиллаштириш, бунда амалий кўникмаларни тасдиқловчи сертификатлар бериш тизимини жорий этиш;

- ❖ кадрлар буюртмачилари мурожаати асосида олий таълим муассасалари базасида ишлаб чиқаришдан тажрибали амалиётчиларни жалб этиш йўли билан мақсадли таълим дастурлари, профессионал малака ошириш ва қайта тайёрлаш курслари, тренинглар ташкил этиш механизмларини яратиш;

- ❖ олий таълим муассасалари тузилмасини ислоҳ қилиш асосида фаолияти талабалар амалиёти ва ишга жойлашишига ҳар томонлама кўмаклашиш, потенциал иш берувчилар рўйхатини шакллантириб бориш ва ҳамкорлик қилиш, шунингдек аввалги битирувчилар салоҳиятидан унумли фойдаланишга қаратилган «Карьера марказлари»ни ташкил этиш;

- ❖ олий таълим муассасалари битирувчиларининг билим ҳамда кўникмаларини баҳоловчи марказлар фаолиятини қўллаб-қувватлаш;

- ❖ илмий тадқиқотлар олиб бориш, уларнинг натижаларини тижоратлаштириш каби масалаларда кадрлар буюртмачилари, илмий-тадқиқот муассасалари ва олий таълим муассасалари ўртасида ўзаро манфаатли ҳамкорликни йўлга қўйиш, бизнес инкубаторлар ва венчур молиялаштириш фаолиятини ривожлантириш, мазкур масалаларда тегишли меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларни такомиллаштириб бориш;

- ❖ докторлик диссертациялари илмий натижаларининг амалиётга тезкор жорий этилишини таъминлаш, ёшларнинг илмий фаолиятга қизиқишларини ошириш ва рағбатлантириш, илмий фаолият нуфузини кўтариш мақсадида докторлик (таянч докторлик) илмий

даражасини берадиган бинар (иккиталик) ҳимоялар тизимини жорий этиш;

- ❖ фундаментал, амалий ва инновацион тадқиқотлар танловларида илмий натижаларнинг тижоратлаштирилиши, уларнинг амалиётга жорий этилиши муддатидан келиб чиққан ҳолда грантлар миқдори ва давомийлигини белгилаш;

- ❖ васийлик кенгашлари таркибини кадрлар буюртмачилари, йирик иш берувчилар, жамоат арбоблари ва тегишли соҳада катта ютуқларга эришган тадбиркорлар ҳисобидан шакллантириш;

- ❖ битирувчилар малакасининг ишлаб чиқариш талабларига мос келишини аниқлаш, кадрлар тайёрлашда йўл қўйилаётган камчиликлар ва уларни бартараф қилиш мақсадида ҳар йили республика миқёсида кадрлар буюртмачилари ўртасида миллий сўровлар ўтказиш анъанасини йўлга қўйиш.

Хулоса ва таклифлар. Концепция доирасида белгиланган вазифаларни бажариш орқали Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантиришда, тадқиқот мавзуси мақсад ва вазифаларига беvosита боғлиқ бўлган қуйидаги натижаларга эришиш назарда тутилмоқда:

- Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш Концепцияси асосида кадрлар малакасини ошириш ва малакали кадрлар тайёрлаш йўлга қўйиш мақсадга мувофиқ бўларди;

- олий таълим мазмуни сифат жиҳатидан янги босқичга кўтарилади, ижтимоий соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривожланишига муносиб ҳисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими йўлга қўйилади;

- татиллар даврида талабаларни амалиёт ва ҳақ тўланадиган расмий иш жараёнига жалб қилиш, иқтисодий фаоллигини ошириб амалиёт билан бирган ишлаб чиқаришда фаолият юритиши учун шароит яратиш ва бу талабаларни келажакда билан бандлик муаммоларини ҳал этишга ёрдам беради;

- талабаларни ишлаб чиқариш билан интеграциялашуви, уларнинг илмий ишларини конкрет муаммога қаратиш муаммони ҳал этиш имконини беради;

- соҳада малакали ёш ўқитувчиларни жалб этиш йўли орқали рақамли иқтисодиётда таълим беришнинг янгича методларини жорий этишда кенг йўл очади

- хорижий инвестицияларни кенг жалб қилиш, пуллик хизматлар кўламини кенгайтириш ва бошқа бюджетдан ташқари маблағлар ҳисобига олий таълим муассасаларида технопарк, форсайт, технологиялар трансфери, стартап, акселератор марказлари ташкил этилади ҳамда улар тегишли тармоқ, соҳа ва ҳудудларнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишини тадқиқ этувчи ва прогнозлаштирувчи илмий-амалий муассасалар даражасига олиб чиқилади[5].

Манба ва фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори. ПҚ-2909. – Тошкент, 2017 йил 20 апрель. Манба: lex.uz
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий маълумотли мутахассислар тайёрлаш сифатини оширишда иқтисодиёт соҳалари ва тармоқларининг иштирокини янада кенгайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори. ПҚ-3151. – Тошкент, 2017 йил 27 июль. Манба: lex.uz
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий маълумотли мутахассислар тайёрлаш сифатини оширишда иқтисодиёт соҳалари ва тармоқларининг иштирокини янада кенгайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори. ПҚ-3151. – Тошкент, 2017 йил 27 июль. Манба: lex.uz
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги Фармони. ПФ-5847-сон. – Тошкент, 2019 йил 8 октябрь. Манба: lex.uz
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги Фармони. ПФ-5847-сон. – Тошкент, 2019 йил 8 октябрь. Манба: lex.uz Курбанов Ш., Сейтхалилов Э. Национальная программа по подготовке кадров: влияние на развитие общества. – Т.: Университет, 1999. – 103 с.
6. Ахунова Г. Ўзбекистонда таълим хизматлари маркетинги муаммолари: Монография. – Тошкент. – 2005. – 34-б.
7. Очиллов А.О. Юқори малакали кадрлар тайёрлашни бошқариш самарадорлигини ошириш. Иқт. фан. докт. ... дисс. – Тошкент, 2019. – 84-б.
8. Курбанов Ш., Сейтхалилов Э. Национальная программа по подготовке кадров: влияние на развитие общества. – Т.: Университет, 1999. – 103 с.
9. Ergashev Tolqin Shokirovich (2020) MANAGING THE CONCEPT OF KNOWLEDGEBASED ECONOMY AND LIFELONG LEARNING IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION. Journal of Critical Reviews, 7 (15), 2426-2433. doi:10.31838/jcr.07.15.323 Неборский Е.В. Модели интеграции образования, науки и бизнеса в университетах США, Европы и Японии //Проблемы современного образования. 2011 г. – №1. – 48-59-с.
10. Инновационное развитие регионов – зарубежный опыт (организационные и экономические механизмы) // Под. ред. Лунева А.П., Петровой И.Ю. – Астрахань. Изд. дом “Астраханский университет”, 2009 г. – 140 с.
11. Andre, Louie. “72 Essential LMS ELearning Statistics 2020 Market Share Data Analysis.” Finances Online, 27 Mar. 2020, financesonline.com/25-essential-learning-management-system-e-learning-statistics-analysis-of-trends-data-and-market-share/.
12. Эшбоев А.Х. Бозор муносабатларига ўтиш даврида таълим тизимининг миллий иқтисодиётни ривожлантиришга таъсири. И.ф.н. илм. дар. олиш учун ёзилган дис.автореферати. – Тошкент, 2008.- Б.8.
13. Рябушкин Б.С. Экономика образования. - М., МПУ, 1995. – С.24-26.
14. Ахунова Г.Н. Таълим хизматлари бозорида маркетинг фаолияти ва уни такомиллаштириш: И.ф.д.илмий даражасини олиш учун ёзилган дис.автореферати.-Т., 2004.- Б.45.
15. Keegan, Lewis, and Jameson Murphy. “79 Staggering Online Learning Statistics.” SkillScouter, 4 Oct. 2019, skillscouter.com/online-learning-statistics/.